

OBNOVA URBANIH EKOSISTEMOV V SLOVENIJI

OSNUTEK – GRADIVO ZA DELAVNICO NA BRDU 14.1.2026

1 CILJI OBNOVE URBANIH EKOSISTEMOV

Urbani ekosistemi so pomembni habitati za biotsko raznovrstnost, vključno z opraševalci. Zagotavljajo mnoge druge bistvene ekosistemske storitve, vključno z zmanjševanjem in obvladovanjem tveganja naravnih nesreč, kot so poplave in učinki toplotnih otokov, hlajenje, rekreacija, filtriranje vode in zraka ter blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter omogočajo izboljšanje življenjskih pogojev v mestih. Zato uredba o obnovi narave postavlja **kvantitativen cilj** – ohranjanje zelenih površin ter (po letu 2030) njihovo povečevanje.

Cilji uredbe na področju urbanih ekosistemov so:

1. Države članice do 31. decembra 2030 zagotovijo, da v celotnem nacionalnem območju **ne pride do neto izgub urbane zelene površine ter urbanega pokrova drevesnih krošenj v območjih urbanih ekosistemov** [...] v primerjavi z letom 2024. [...] Države članice lahko izključijo območja, kjer delež urbane zelene površine v urbanih središčih in urbanih grozdih presega 45%, delež pokrova krošenj pa 10%.
2. Države članice od 1. januarja 2031 zagotovijo, da se v celotnem nacionalnem območju **doseže trend povečanja urbane zelene površine** [...] dokler ni dosežena zadovoljiva raven urbane zelene površine.
3. Države članice zagotovijo, da se doseže **trend povečanja urbanega pokrova drevesnih krošenj** v vsakem območju urbanega ekosistema [...] kar se meri vsakih 6 let od 1. januarja 2031, dokler se ne doseže zadovoljiva raven.

2 OPREDELITEV KLJUČNIH POJMOV

Uredba opredeljuje naslednje pojme:

- „**urbani ekosistem**“: del biotsko raznovrstnih ekosistemov, ki vključujejo zelene površine znotraj „mestnih območij“,
- „**urbana zelena površina**“: pomeni celotno površino dreves, grmičevja, trajne zelnote vegetacije, lišajev in mahov, ribnikov in vodotokov v mestih ali manjših mestih in predmestjih, izračunano na podlagi podatkov, ki jih zagotovi storitev Copernicus za spremljanje kopnega [...] in, kadar so na voljo [...] drugih ustreznih dopolnilnih podatkov, ki jih zagotovi država članica,
- „**urbani pokrov drevesnih krošenj**“: pomeni celotno površino drevesnega pokrova v mestih ter manjših mestih in predmestjih, izračunano na podlagi podatkov o gostoti

O S N U T E K – gradivo za delavnico BRDO pri Kranju

drevesnega pokrova, ki jih zagotovi storitev Copernicus [...] in, kadar so na voljo [...] drugih ustreznih dopolnilnih podatkov, ki jih zagotovi država članica.

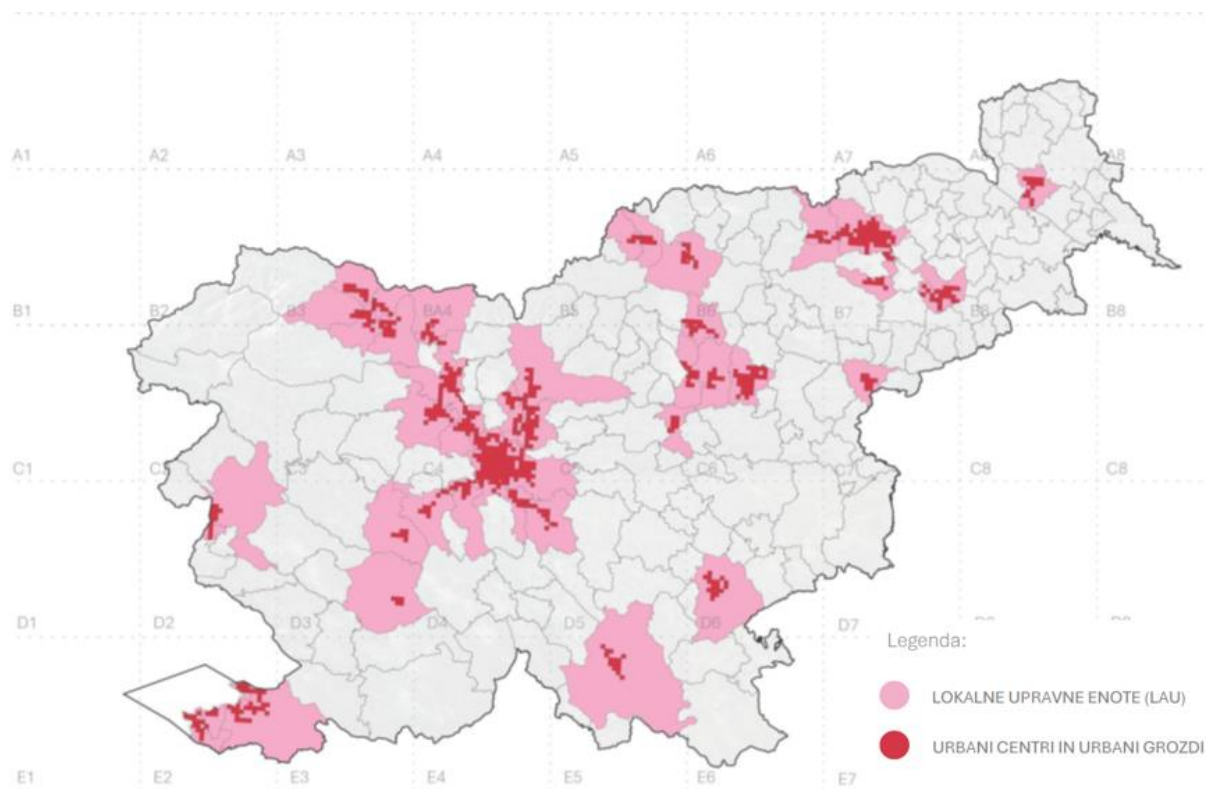
3 DOLOČITEV OBSEGA URBANIH EKOSISTEMOV

Uredba določa dva različna pristopa pri določanju obsega urbanih ekosistemov. Vsaka država članice mora izbrati enega od pristopov - (a) ali (b).

(a) celotno mesto ali manjše mesto in predmestje¹ (vključuje celotno površino občin) ali

(b) predele mesta ali manjšega mesta in predmestja, kar vključuje vsaj urbana središča, urbane grozde ter, če zadevne države članice menijo, da je to primerno, primestna območja (vključuje območja določena na mreži 1*1 km).

*Slika 1: Skupen prikaz območij mest in predmestij (lokalne upravne enote, občine)) ter urbana središča in urbani grozdi (določeni na mreži 1*1 km), EUROSTAT, lastna obdelava, MNVP.*

¹ Definicija:

- **„mesta“** : lokalne upravne enote (občine) v katerih vsaj 50% prebivalcev živi v enem ali več urbanih središčih o visoka gostota prebivalcev ≥ 1.500 preb./km²
 - skupno število prebivalcev ≥ 50.000
 - 2 mestni občini (Ljubljana in Maribor)
- **„manjša mesta in predmestja“**: lokalne upravne enote (občine) v katerih manj kot 50% prebivalcev živi v urbanem središču, vendar vsaj 50% prebivalcev živi v urbanem grozdu (mreža 1*1 km) (Uredba (ES) št. 1059/2003) o nizka gostota prebivalcev ≥ 300 preb./km²
 - Skupno število prebivalcev ≥ 5.000
 - 46 občin

Zaradi zmanjšanje vpliva na prihodnji razvoj poselitve, zmanjšanje prekrivanja z drugimi ekosistemi iz uredbe ter večja osredotočenost ukrepov (območja večjih gostot) se predlaga izbor urbanih ekosistemov po pristopu (b) - URBANA SREDIŠČA IN URBANI GROZDI (mreža 1*1 km).

4 PODATKOVNI VIRI

Uredba za izračun tako deleža zelenih površin kot pokrova krošenj narekuje uporabo podatkovnega vira Copernicus (program Evropske komisije za opazovanje in spremljanje Zemlje). Podatki se zbirajo iz različnih virov, ki vključujejo opazovalne satelite in senzorje ter podatke držav članic.

URBANE ZELENE POVRŠINE

Podatkovni sloj CLCplus Backbone 2023 je podroben vseevropsko usklajen popis pokrovnosti tal. Vsak piksel v ločljivosti 10m prikazuje prevladujočo pokrovnost po 11 osnovnih razredih. Zadnji podatki so na voljo za leto 2023 in se posodablajo na dve leti.

URBANI POKROV DREVESNIH KROŠENJ

Za izračun kazalnika urbanega pokrova drevesnih krošenj oz. pokritosti s krošnjami se prav tako uporablja Copernicusov sloj podatkov »High Resolution LayerTree Cover«. Tudi ta na vseevropski ravni v prostorski ločljivosti 10 m ali 100 m pove gostoto drevesne pokritosti (od 0 % do 100 %). Posodablja se na 1 leto, zadnji podatek, ki je na voljo je z referenčnega leta 2021. Končni referenčni podatki za leto 2023 bodo na voljo v prvi četrtini 2026.

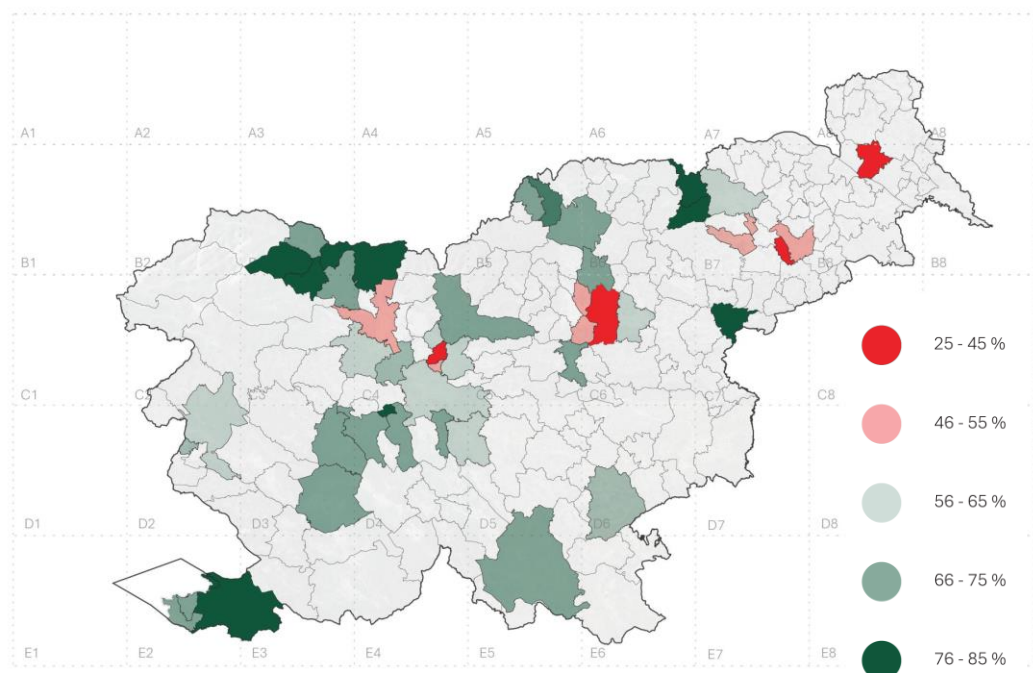
5 IZRAČUNI DELEŽEV OBMOČIJ ZELENIH POVRŠIN IN POKRITOSTI S KROŠNJAMI NA OBMOČJIH URBANIH EKOSISTEMOV

5.1 DELEŽ URBANIH ZELENIH POVRŠIN

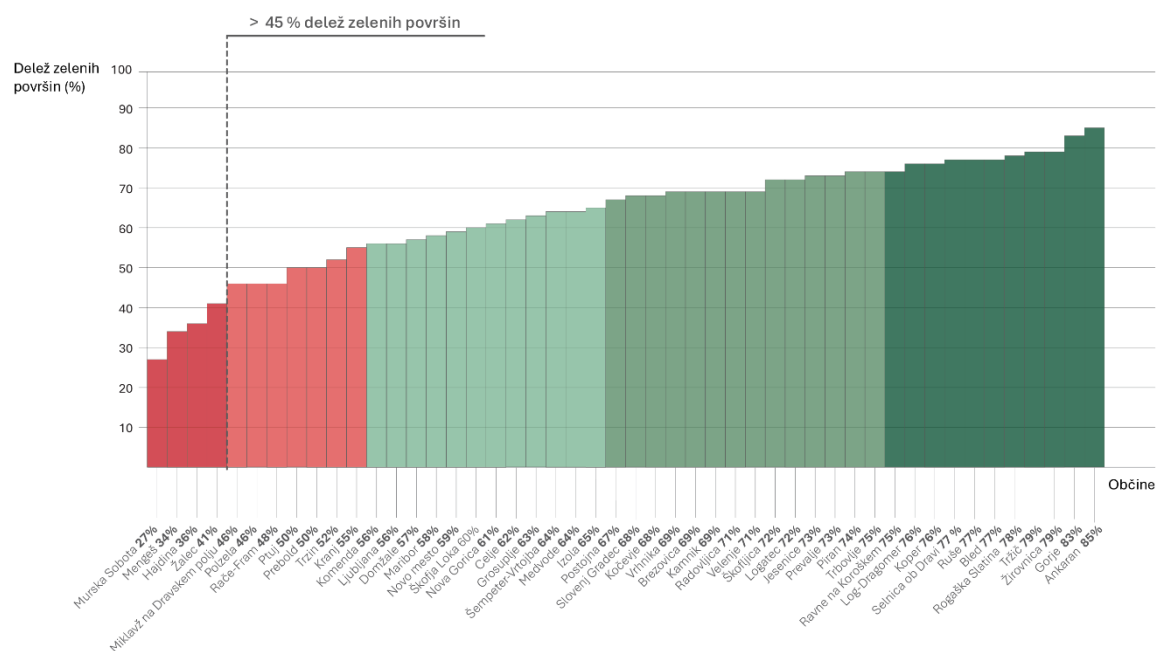
Izračun deležev zelenih površin v urbanih ekosistemih smo na MNVP izvedli v oktobru 2025 na podatkih CLC backbone. Izračun je bil izveden tako za urbane ekosisteme definirane kot urbana središča in urbani grozdi (mreža 1*1km) kakor tudi za mesta, manjša mesta in predmestja (LAU5). V obeh primerih so deleži urbanih zelenih površin relativno visoki in za večino območij presegajo v uredbi določeno mejo za potencialno izločitev – 45%. Tega praga v primeru upoštevanja urbanih središč in urbanih grozdov ne dosegajo štiri (4) območja urbanih ekosistemov.

OSNUTEK – gradivo za delavnico BRDO pri Kranju

Slika 2: Prikaz izračunanega deleža urbanih zelenih površin v urbanih središčih in urbanih grozdi. Vir podatka: CMLS; CLCplus Backbone 2023 (raster 10 m) lastna obdelava, MNVP.

Grafikon 1: Delež zelenih površin na območjih urbanih ekosistemov v urbanih središčih in urbanih grozdi. Vir podatka: CMLS; Tree Cover Density 2021 (raster 10 m), lastna obdelava MNVP.

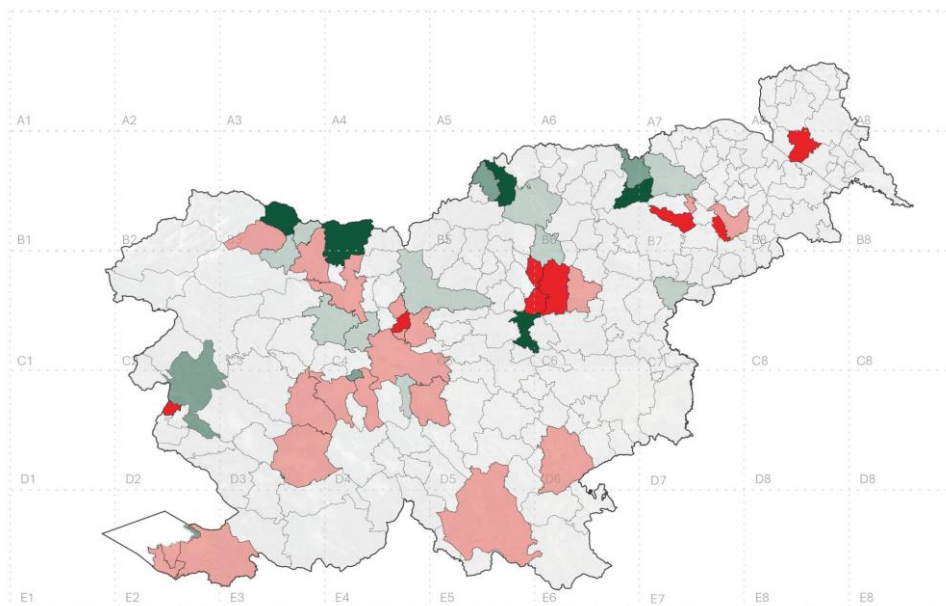
5.2 DELEŽ POKRITOSTI OBMOČIJ URBANIH EKOSISTEMOV Z DREVESNIMI KROŠNJAMI

Testni izračun pokritosti območij urbanih ekosistemov z drevesnimi krošnjami smo na MNVP izvedli v oktobru 2025 na podatkih iz sistema Copernicus – Tree Cover Density 2021 z rastrom 10m. Izračun je bil izveden tako za urbane ekosisteme definirane kot urbana središča in urbani grozdi (mreža 1*1km) kakor tudi za mesta, manjša mesta in predmestja (LAU5). Na urbanih

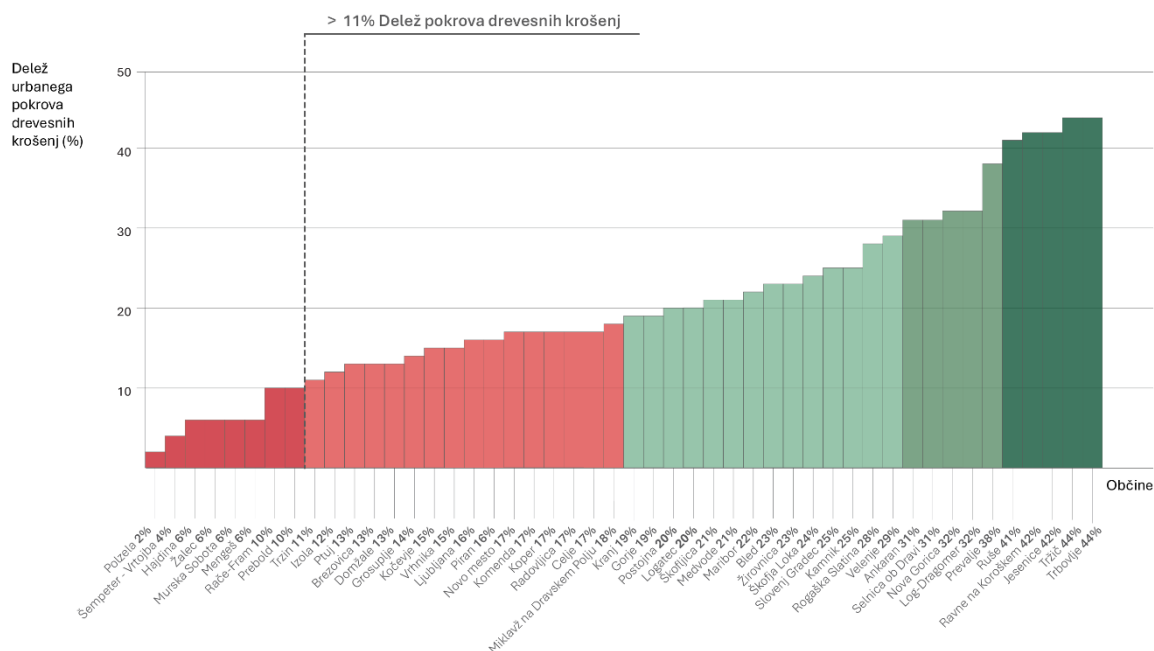
OSNUTEK – gradivo za delavnico BRDO pri Kranju

središč in urbanih grozdov osem (8) območij urbanih ekosistemov ne dosega praga za izločitev – 10% pokritost (slika 6, grafikon 3).

Slika 3: Prikaz deleža urbanega pokrova drevesnih krošenj na območjih urbanih ekosistemov v urbanih središčih in urbanih grozdih. Vir podatkov: Copernicus, lastna obdelava, MNVP.

Grafikon 2: Delež urbanega pokrova drevesnih krošenj v obravnavanih občinah. Vir podatka: CMLS; Tree Cover Density 2021 (raster 10 m), lastna obdelava MNVP.

Skupni raziskovalni center EK (Joint Research Centre – JRC) in EK sta državam članicam uradni izračun poslala decembra 2025. Izračun JRC se malenkostno razlikuje od podatkov MNVP, vendar razlika ne vpliva na morebitne izvzeme urbanih ekosistemov. Končni referenčni podatki za izračun

O S N U T E K – gradivo za delavnico BRDO pri Kranju

prekritosti s krošnjami za leto 2023 še niso na voljo, zato so vsi izračuni prekritosti z drevesnimi krošnjami le informativni.

Uredba prinaša možnost izključitve območij urbanih ekosistemov iz obveze ohranjanja deleža zelenih površin ter prekritosti z drevesnimi krošnjami do leta 2030. Izločitev je možna za tista območja, ki pri izračunu o kazalnikov na območje urbanih središč in urbanih grozdov (mreža) presegajo 45 % delež zelenih površin in 10 % delež prekritosti z drevesnimi krošnjami (urbani ekosistemi, pri katerih je eden izmed kazalnikov pot mejo določeno z uredbo, se ne morejo izločiti) **(Napaka! Vira sklicevanja ni bilo mogoče najti.)**.

Preglednica 1: Občine v katerih na območjih urbanih ekosistemov deleža urbanih zelenih površin ne presega 45% ter delež površin prekritih z drevesnimi krošnjami 10% (vir: JRC, EK)

GISCO_ID	LAU_NAME	DEGURBA	UG	TCC	EXEMPT
SI_072	Mengeš	2	34	6	not_exempt
SI_080	Murska Sobota	2	27	7	not_exempt
SI_159	Hajdina	2	36	6	not_exempt
SI_173	Polzela	2	46	2	not_exempt
SI_174	Prebold	2	49	9	not_exempt
SI_183	Šempeter - Vrtojba	2	63	5	not_exempt
SI_190	Žalec	2	41	6	not_exempt

5.3 TREND RASTI ZELENIH POVRŠIN NA OBMOČJIH URBANIH EKOSISTEMOV (TESTNI IZRAČUN)

Testni izračun trenda spreminjanja deležev zelenih površin. Na primeru treh mestnih občin – MO Ljubljana, MO Maribor in MO Murska Sobota. S primerjavo podatkov CLCplus Backbone za leta 2018, 2021 in 2023 smo ugotovili, da delež zelenih površin na vseh treh testnih območjih pada.

Grafikon 3: Prikaz testnih izračunov trenda, glede na podatke za leta 2018, 2021 in 2023 za tri testne občine. Opazen je trend zmanjševanja deleža zelenih površin. Vir: Podatki CLCPlusBackbone, lastna obdelava MNVP, 2025.

